

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБИ У КОМПЛЕКСНОМУ ЛОГІСТИЧНОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ АР КРИМ)

ВАХОВСЬКА М. Ю.

кандидат економічних наук

Сімферополь

У зв'язку з активним зростанням уваги до логістичних технологій як напрямку оптимізації витрат підприємств визначення потреби у комплексному логістичному обслуговуванні у регіонах України стає досить актуальною проблемою. Її вирішення дозволить виявити причини незначного використання послуг з комплексного логістичного обслуговування в умовах вітчизняної економіки та означити певні напрямки для подальшого розвитку ринку логістичних послуг. Задля визначення потреби у комплексному логістичному обслуговуванні у регіонах України доцільно звернутись до такого простого, економічного і водночас ефективного інструменту як опитування, що широко використовується у маркетингових дослідженнях.

Згідно із прийнятими та загальновідомими методиками послідовність проведення будь-якого дослідження можна подати у вигляді таких етапів [1, 2, 3]:

1. Визначення проблеми і формулювання цілей дослідження.
2. Вибір джерел інформації.
3. Збір інформації.
4. Аналіз зібраної інформації.
5. Презентація отриманих результатів.

Отже, результати практичного здійснення кожного з наведених етапів докладно представлені на прикладі опитування задля визначення потреби у комплексному логістичному обслуговуванні на території АР Крим.

Визначення проблеми і формулювання цілей дослідження. Проблемою, що ініціювала проведення такого дослідження, є незначне використання логістичних послуг та комплексного логістичного обслуговування взагалі у більшості регіонів України. Виходячи з цього цілями дослідження стали такі:

- визначення наявності або відсутності потреби у комплексному логістичному обслуговуванні у регіонах України (на прикладі АР Крим);
- визначити загальні напрямки задоволення такої потреби у разі її наявності;
- визначення кола можливих користувачів комплексних логістичних послуг у АР Крим;
- оцінити загальний рівень поінформованості управлінського персоналу підприємств регіону про комплексне логістичне обслуговування та можливості, що надаються у цьому напрямку логістичними центрами;
- визначення загальної готовності ринку АР Крим до прийняття пропозицій комплексного логістичного обслуговування у вигляді послуг логістичних центрів.

Вибір джерел інформації. Для проведення дослідження використовувалася первинна інформація, оскільки попередній аналіз вторинної інформації показав її недостатність. Виходячи з цілей дослідження, об'єктом дослідження було обрано підприємства АР Крим та м. Севастополь, що ведуть роботу в різних сферах підприємницької діяльності, таких як оптова торгівля, роздрібна торгівля, зовнішньоекономічна діяльність, виробництво, надання послуг, що підвищує об'єктивність отриманих даних. Включення до дослідження м. Севастополь, яке є окремою територіальною та адміністративною одиницею України, пов'язано із нерозривністю економічних зв'язків між м. Севастополь та іншими населеними пунктами АР Крим. Процедурі утворення вибіркової сукупності можна описати як випадковий вибір. Вибірка респондентів для проведення опитування проводилася на підставі даних довідкових видань щодо виду діяльності, кількості працюючих і місця розташування підприємства. Однією з умов проведення анкетування було те, що чисельність працюючих на підприємстві повинна була перевищувати 10 осіб. Дослідження проводилось шляхом опитування. Опитування проводилось серед управлінського персоналу підприємств на території міст і селищ міського типу АР Крим та м. Севастополь за місцем роботи респондента. Для участі в дослідженні залучалися особи, що ініціюють або приймають рішення про розміщення замовлень на логістичні послуги (керівники, заступники керівників підприємств та керівники відповідних відділів). На кожному підприємстві лише одна особа заповнювала анкету. Період проведення дослідження – 15.09.2010 – 15.11.2010. У процесі проведення дослідження було отримано репрезентативну кількість анкет.

Збір інформації. Опитування проводилося у вигляді інтерв'ю, а також за допомогою електронної та традиційної пошти з використанням спеціально розробленої автором анкети. Анкета є гнучким інструментом методу опитування, оскільки для одержання необхідної інформації можуть використовуватися запитання, що відрізняються формою, формулюваннями, послідовністю. Анкета складалася з 11 питань, які припускали одержання як кількісних, так і якісних відповідей, включала відкриті й закриті питання. Анкета включала ряд питань, які стосувалися місця розташування та сфери комерційних інтересів господарюючих суб'єктів, використання власних або орендованих складських площ і найманого транспорту. Крім того, респондентам було запропоновано оцінити клас складських приміщень, що використовує підприємство, середню вартість використання 1 м² цих приміщень і вартість транспортних витрат на 1 замовлення, а також указати, які види логістичних операцій необхідно здійснювати з товаром на складі підприємства. У завершенні анкети респонденти також оцінювали за 5-бальною шкалою роботу свого підприємства з погляду ефективності реалізації

логістичних функцій і відповідали на відкрите запитання про можливість та доцільність співробітництва із логістичними операторами у регіоні.

Аналіз зібраної інформації. Систематизація первинної інформації, отриманої в результаті дослідження, укладалася в класифікації варіантів відповідей, їхньому кодуванні й поданні в зручній для аналізу формі в узагальненому вигляді (табл. 1). Аналіз інформації полягав в оцінці вже систематизованої інформації з використанням статистичних методів.

Презентація отриманих результатів. Результати дослідження показали, що значна частина підприємств, на яких проводилося опитування, зареєстровані в Сімферополі й Сімферопольському районі (62,5%), що пояснюється географічним положенням Сімферополя в центрі Кримського півострова, статусом адміністративного центра АР Крим, зосередженням саме в цьому місті основних фінансових, контролюючих та інших установ. При цьому тільки для 37,5% підприємств Сімферополь і

Таблиця 1

Аналіз результатів анкетування для визначення потенційних користувачів комплексних логістичних послуг в АР Крим

Зміст питання	Варіанти відповідей	Кількість відповідей	% відповідей
1	2	3	4
1. У якому регіоні Криму/України/світу зареєстроване Ваше підприємство?	Сімферополь і Сімферопольський р-н	30	62,5
	Севастополь	6	12,5
	Ялта і Південний берег Криму	4	8,3
	Євпаторія і західний Крим	5	10,4
	Феодосія і східний Крим	2	4,2
	Джанкой і північний Крим	1	2,1
	Усього	48	100
2. У якій галузі економіки працює Ваше підприємство?	Оптова торгівля	42	87,5
	Роздрібна торгівля	24	50,0
	Виробництво	1	2,1
	Надання послуг	2	4,2
	Інше (оренда обладнання)	1	2,1
Усього	70	-	
3. Який регіон Криму/України/світу є областю комерційних інтересів Вашого підприємства?	Сімферополь і Сімферопольський р-н	18	37,5
	Севастополь	12	25,0
	Ялта й південний берег Криму	14	29,2
	Євпаторія й західний Крим	6	12,5
	Феодосія й східний Крим	5	10,4
	Джанкой і північний Крим	-	-
	Харків, Дніпропетровськ	1	2,1
	Вся Україна	1	2,1
Усього	57	-	
4. До якої категорії належать товари/комплектуючі товари Вашого підприємства?	Продукти харчування	22	45,8
	Напої алкогольні/безалкогольні	14	29,2
	Побутова техніка	7	14,6
	Виробництв. /торговельне обладнання	3	6,25
	Електротехніка	1	2,1
	Шкірсировина	1	2,1
	Будівельні матеріали	1	2,1
Усього	49	-	
5. Чи використовує Ваше підприємство власний склад площею... чи орендований склад площею...?	50 м ² – 100 м ²	18	37,5
	100 м ² – 400 м ²	6	12,5
	400 м ² – 800 м ²	1	2,1
	800 м ² – 1000 м ²	4	8,3
	50 м ² – 100 м ²	1	2,1
	200 м ² – 250 м ²	5	10,4
	Труд власних працівників складу	38	79,0
	Власний транспорт	36	75,0
	Труд власних експедиторів	29	60,4
	Труд власних працівників для мит. обслугов.	3	6,3
	Послуги автотранспорт. підприємств	4	8,3
	Усього	145	-
	6. До якого класу складів Ви могли б віднести склад, що використовує Ваше підприємство?	А	2
В		3	6,3
С		14	29,2
Д		29	60,4
Усього		48	100,0
7. Які види логістичних операцій необхідно здійснювати з товаром/комплектуючими товарами Вашого підприємства на складі?	Зберігання	43	89,6
	Комплектація замовлень	38	79,2
	Відпускання споживачеві зі складу	37	77,1
	Доставка споживачеві зі складу	44	91,7
	Повернення браку	31	64,6
	Інвентаризація	23	51,1
Усього	-	-	

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
8. Середня вартість використання 1 м2 складської площі обходиться Вашому підприємству в	5 – 10 дол.	22	45,8
	10 – 15 дол.	17	35,4
	15 – 20 дол.	5	10,4
	Завагалися з відповіддю	4	8,3
	Усього	48	100,0
9. Середня вартість транспортних витрат на 1 замовлення на Вашому підприємстві становить	1 – 3 дол.	3	6,3
	3 – 5 дол.	9	18,8
	6 – 10 дол.	13	27,1
	10 – 20 дол.	14	29,2
	20 – 40 дол.	5	10,4
	40 – 90 дол.	1	2,1
	Завагалися з відповіддю	3	6,3
Усього	48	100,0	
10. Оцініть за 5-бальною шкалою роботу Вашого підприємства з погляду реалізації наступних логістичних функцій	Транспортування, середній бал	4,1	–
	«3»	7	14,6
	«4»	27	56,3
	«5»	14	29,2
	Складування, середній бал	4,0	–
	«3»	18	37,5
	«4»	12	25,0
	«5»	18	37,5
	Обслуговування, споживачів середній бал	4,1	–
	«3»	6	12,5
	«4»	31	64,6
	«5»	11	22,9
	Управління запасами, середній бал	3,6	–
	«2»	5	10,4
	«3»	25	52,1
	«4»	4	8,3
	«5»	14	29,2
	Управління процедурами замовлень, середній бал	4,22	–
	«-» (функція не здійснюється)	12	25,0
	«3»	7	14,6
	«4»	14	29,2
	«5»	15	31,2
	Упаковування, середній бал	4,0	–
	«-» (функція не здійснюється)	32	66,7
	«3»	5	10,4
	«4»	6	12,5
	«5»	5	10,4
11. У випадку створення в Криму логістичних, здатного забезпечити повний комплекс послуг у сфері логістики на високому професійному рівні і за цінами, що діють на українському ринку, Ваше підприємство зацікавлене було б у співробітництві з ним?	«Так»	31	64,6
	«Ні, тому що...»	13	27,1
	«Вагаюся з відповіддю»	4	8,3
	Усього	48	100

Джерело: розраховано автором на підставі даних анкет.

Сімферопольський район є основним регіоном, де зосереджені їхні комерційні інтереси. Наступними за привабливістю для респондентів стали Ялта та Південний берег Криму (29,2%), а також друге за кількістю населення місто у регіоні Севастополь (25,0%). Імовірно, що такий розподіл пов'язаний зі сферою господарської діяльності підприємств, персонал яких узяв участь в опитуванні: в основному це підприємства, що займаються оптовою й роздрібною торгівлею продуктами харчування та алкогольними й безалкогольними напоями.

У загальному вигляді така вибірка відповідає картині господарської діяльності в регіоні: по-перше, АР Крим можна охарактеризувати як регіон з малою часткою промислового виробництва; по-друге, риси рекреаційного регіону позначаються на структурі ви-

робництва і торгівлі – в основному це продукти харчування, напої (як алкогольні, так і безалкогольні) і товари народного споживання; по-третє, у курортний сезон кількість населення в рекреаційних зонах зростає в десятки разів, торговельна націнка в середньому вище, ніж в інших регіонах, і багато підприємств орієнтують свою діяльність саме на рекреаційні зони та курортний сезон.

За даними опитування співвідношення між підприємствами, що використовують власні складські площі і орендовані склади, становить приблизно 5 : 1 (29 : 6), причому переважна більшість складів належать до класів D (60,4% від загальної кількості) і C (29,2%), тобто це, як правило, малопристосовані та немеханізовані споруди. Таке співвідношення може свідчити, з одного боку, про схильність власників підприємств до прид-

баня з метою вкладення грошей у власність основних фондів, які тимчасово використовуються як склади, і надалі їхнє призначення буде змінене, з іншого боку, – про високі розцінки на оренду складських приміщень у регіоні. Аналогічна ситуація простежується відносно використання праці власних працівників складу (79,0%), власного транспорту (75,0%), праці власних експедиторів (60,4%). У більшості випадків це пов'язане з недовірою до залученого фахівця та стереотипу про високу вартість послуг сторонніх організацій. При цьому послугами автотранспортних підприємств користуються 8,3% підприємств, а труд власних співробітників для митного «очищення» вантажів використовують 6,3% підприємств, що взяли участь в опитуванні.

Дослідження дозволило встановити найбільший рівень попиту на такі види логістичних операцій як доставка споживачеві зі складу (91,7% опитаних респондентів), зберігання (89,6%), комплектація замовлень (79,2%), відпускання споживачеві зі складу (77,1%).

За даними дослідження була визначена середня вартість використання 1 м² складської площі підприємствами в регіоні. Практично половина опитаних керівників підприємств (45,8%) указали вартість на місяць 5 – 10 дол. за 1 м², близько третини респондентів (35,4%) указали вартість 10 – 15 дол. за 1 м², 10,4% респондентів визначили вартість використання 1 м² як 15 – 20 дол. нарешті 8,3% респондентів завагалися з відповіддю, що побічно свідчить про недостатню увагу керівництва деяких підприємств до питань управління складським господарством і запасами.

Що стосується середньої вартості транспортних витрат на 1 замовлення на підприємствах, що брали участь в опитуванні, то діапазон значень тут був досить широкий: від 1 – 3 дол. до 40 – 90 дол. У значній мірі це пов'язане з різноманітним асортиментом товарів, яким оперують підприємства. При цьому основна частка відповідей припала на значення 6 – 10 дол (27,1%) і 10 – 20 дол. (29,2%) на 1 замовлення.

Під час оцінювання за 5-бальною шкалою роботи підприємства з погляду реалізації окремих логістичних функцій респонденти відзначили, що на всіх підприємствах реалізуються такі функції, як транспортування (100% опитаних респондентів), складування (100%), управління запасами (100%) і обслуговування споживачів (100%). При цьому рівень середньої оцінки реалізації функцій транспортування, складування та обслуговування споживачів на підприємствах за 5-бальною шкалою склав 4,0 – 4,1 бали, що є досить високою оцінкою. Відповідна середня оцінка щодо реалізації функції управління запасами істотно нижча і становить 3,6 бали, що говорить про неповну задоволеність керівників підприємств результатами в цій сфері ведення господарської діяльності. Що стосується затребуваності таких функцій, як управління процедурами замовлень (75,0% опитаних респондентів) і впаковування (33,3%), то попит на них істотно нижчий. Ті підприємства, які реалізують ці функції, у середньому оцінюють їхній рівень як гарний – 4,0 – 4,22 бали.

На завершення необхідно відзначити, що гіпотетична можливість надання комплексних логістичного обслуговування, а також створення

логістичних центрів у регіоні трансформуються у практичну доцільність лише за умови наявності попиту. Аналіз даних, отриманих у результаті опитування потенційних користувачів таких послуг в АР Крим, у цілому свідчить про існування сприятливих умов для створення та функціонування об'єктів комплексного логістичного обслуговування у Криму: 64,6% опитаних респондентів виявили зацікавленість у співробітництві із логістичними центрами від одержання однієї послуги до довгострокового співробітництва. Серед відповідей респондентів, які заперечують можливість співробітництва із логістичними центрами, переважають такі причини відмов, як «вищі витрати на експедирування і транспортування, ніж у самого підприємства», «наявність власного логістичного персоналу» і т. д. Значення таких причин небажання співробітництва свідчить про неусвідомлення керівниками підприємств переваг аутсорсингу логістичних функцій і роботи комплексних логістичних операторів загалом. У значній мірі така ситуація пов'язана з відсутністю інформації щодо комплексного логістичного обслуговування, низьким рівнем логістичних знань керівних кадрів на невеликих підприємствах і неприйняттям нового в роботі, що характерно для багатьох сфер бізнесу. Для кримського ринку логістичних послуг пропозиція комплексного логістичного обслуговування є новою. І цей факт необхідно враховувати під час розробки рекламної кампанії, що є неодмінною складовою стратегії виводу нового товару на ринок, яким є комплексне логістичне обслуговування.

Таким чином, підсумовуючи результати визначення потреби у комплексному логістичному обслуговуванні та кола потенційних користувачів цих послуг на прикладі АР Крим, потрібно відзначити, що крім транспортних, експедиторських, брокерських та інші підприємств, які надають послуги в сфері логістики, такими користувачами можуть бути підприємства оптової та роздрібної торгівлі, а також виробничі підприємства та багато інших. Основні матеріальні потоки, з якими буде пов'язана робота логістичних операторів у регіоні, можуть бути сформовані продуктами харчування, алкогольними і безалкогольними напоями, а також різними товарами народного споживання. Оптимізація матеріальних і супутніх їм інформаційних потоків у регіоні з використанням принципів і сучасних інструментів логістики в значній мірі буде сприяти зниженню навантаження на навколишнє природне середовище рекреаційного регіону за рахунок зменшення негативного впливу транспорту, підвищенню рівня обслуговування кінцевих споживачів і поліпшенню загального економічного клімату в регіоні. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутенко Н. В. Основи маркетингу: Навчальний посібник. — К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. — 140 с. — Режим доступу до документу: <http://books.efaculty.kiev.ua/mrk/3/t2/3.html>.
2. Павленко А. Ф., Войчак А. В. Маркетинг: Підручник. — К.: КНЕУ, 2003. — 116 с. — Режим доступу до документу: <http://library.if.ua/book/22/1667.html>.
3. Примак Т. О. Маркетинг: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2004. — 228 с: іл. — Бібліогр.: с. 223–224. — Режим доступу до документу: <http://readbookz.com/book/146/4105.html>.